Gävle KOMMUN

Tjänsteskrivelse

2026-09-07

Diarienummer: 26AFN123

Handläggare:
Emma Edorsson
026-17 88 37
emma.edorsson@gavle.se

Nämnd:
Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnd

Åtgärdsplan för ekonomi i balans

Inledning

Genom att godkänna åtgärdsplanen ställer sig nämnden bakom beskrivningar och bedömningar.

Åtgärdsplanen kommer vara en väsentlig del i det återstående månadsrapporterna för nämnden till dess att nämnden upphör från januari 2027

Grundregeln är att nämnderna i Gävle kommun ska ha en budget i balans, vid eventuella avvikelser ska en åtgärdsplan tas fram, beslutas och verkställas.

Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden hade i delår 1 en prognos för året på -20 mnkr. Det motsvarar ca 1,3 % av nämndens budgetomslutning. För att komma till rätta med underskottet behöver nämnden ta fram en åtgärdsplan för en ekonomi i balans.

Följande är en beskrivning av bakgrund, åtgärder och bedömningar rörande Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämndens budget kopplat till dess verksamheter.

Från januari kommer den nya Stöd- och omsorgsnämnden ha ansvar för LSS och Socialpsykiatri, Socialnämnden för ekonomiskt bistånd samt arbetsmarknadsfrågor och den nya Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden får ansvar för vuxenutbildningen. Det innebär att eventuella beslut om åtgärder som får konsekvenser för 2027 kommer behöva omhändertas av de nya nämnderna.

Att ha med sig i alla sammanhang är också att omställningsarbete tar tid, och att det nästan alltid finns externa faktorer som påverkar en organisations förändringsarbete –

externa faktorer som man inte alltid kan förutse. Det innebär att de som leder verksamheten (nämnd och chefer) bör ha en hög medvetenhet och kunskap om förändringsarbete för att lyckas med omställningsarbete som ska hålla över tid.

Tidigare åtgärder

I februari 2024 beslutade Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden (AFN) om besparingar, utifrån budget 2024 (24AFN37). Bakgrunden var ett ansträngt ekonomiskt läge där välfärdsnämnderna sammantaget hade ett besparingsbehov på 180 miljoner kronor. För AFN innebar detta att besparingar motsvarande cirka 60 miljoner kronor behövde genomföras under 2024.

Förvaltningen bedömde att de åtgärder som föreslogs kunde kan ge en helårseffekt på cirka 37 miljoner kronor, men att full effekt inte kunde uppnås redan under 2024. Åtgärderna handlade om rena verksamhetsminskningar men också om förändrings- och omställningsarbete.

I kommunplanen för 2025 uttrycks följande:

”Nämndernas ramar minskar med 34 mnkr jämfört med 2024 årsbudget och med 243 mnkr jämfört med årsprognos 2024. Nedjusteringen beror på lägre PO-pålägg kopplat till minskade pensionskostnader om 143,7 mnkr och minskade volymer utgör nedjustering på 99,3 mnkr. Vi räknar att underskottet från 2024 samt volymminskningen som sammantaget uppgår till 292,1 mnkr kommer att bli svårt för nämnderna att hantera under 2025. I beloppet ingår viss del åtgärdsplaner som nämnderna jobbar för att komma på beslutade ramar. *För att klara nödvändig omställning på ett ansvarsfullt sätt, främst i välfärdsnämnderna, så föreslår vi politiskt att verksamheterna får en väldefinierad omställningstid för att återställa sina underskott, med höga krav på effekthemtagning under tre års tid* [egen kursivering] och att 2026 blir året då vi når målet om stark finansiell ställning 50 procent."

I internbudgetbeslutet för 2026 (25AFN149) noterade nämnden att fokusområden för 2026 behöver vara aktivitetskravsreformen samt arbete kring boendeplatser (LSS).

Förutsättningarna för 2026 års budget var goda utifrån de effektiviseringar som gjordes enligt beslut om besparingar under 2024, samt tillskott för nämndens lönekostnader för Trygghetsanställda. Individuella boendelösningar och köpta platser enligt LSS, SoL och HSL innebär dock stora kostnader för nämnden, liksom behovet av hyrsköterskor. Åtgärder för att kunna erbjuda kunder lösningar på hemmaplan förväntas inte ge någon effekt i år. Dessutom har nämnden aviserats om viten utifrån ej verkställda beslut.

Ärendebeskrivning

Hemtagning/avslut av köp

Uppdrag att följa upp alla externa placeringar utom ram påbörjades 25 maj och beräknas vara klart senast 30 september. Arbetet förväntas påvisa hur många köp utom ram som kan avslutas och hur många personer som ska beredas plats på bostad med särskild service (SoL och LSS) i Gävle kommun. Därefter genomförs samma arbete för externa placeringar inom ram. Anledningen till prioriteringen är att externa placeringar utom ram är de mest kostnadsdrivande.

Befintliga boenden i egenregi inom LSS kan idag inte ta emot externt placerade, bland annat pga. avsaknad av boendeplatser men också pga. utformning av boenden.

SoL/Socialpsykiatri har ett 15-tal placeringar externt. I och med etablering av Nytidas verksamhet i Hemlingby beräknas ett antal personer kunna erbjudas plats i Gävle kommun. Kommunen saknar idag avtal med Nytida men direktupphandling kan tillämpas vid behov av placering.

Boendestöd/personligt stöd

Förhållandet mellan beviljad tid - planerad tid - utförd tid inom Boendestöd och Personligt stöd ska utredas. Nyttjandegraden är idag relativt sett för låg (33% under delår 1), och orsaker till detta behöver identifieras.

Utredningen förväntas leverera:

- Kartläggning av nuvarande process för beslut om beviljad tid/insats, planering och utförande, inkl. att omhänderta erfarenheter inom pågående projekt; IBIC.
- Analys av hur planerad tid förhåller sig till beviljad tid samt hur utförd tid förhåller sig till planerad tid och orsakerna till dessa förhållanden.
- Identifierade bakomliggande orsaker till avvikelser mellan beviljad, planerad och utförd tid.
- Bedömning om nuvarande arbetssätt, rutiner mm behöver revideras.

Nattbil

Socialpsykiatrins nattbil har idag ett uppdrag inom LSS. Efter sommaren fortsätter arbetet med nattbilen avseende justering av uppdraget för att omfatta fler verksamheter inom funktionsstöd. Syftet är att minska behov av dubbelbemanning där det kan ersättas av s k punktinsatser som utförs av nattbilen.

Daglig verksamhet

Verksamheten har identifierat behov av att se över processen, inkl bedömningsgrunder, för serviceresor till daglig verksamhet. Kostnaden ökar årligen. Dagens process innebär att det är varje enskild enhetschef som gör bedömningen om personen ska beviljas serviceresor eller inte, utan att det finns ett tydligt bedömningsunderlag för detta. Processen ses över och ett bedömningsunderlag för serviceresor tas fram som gäller för nämnden/sektorn.

Bostad med särskild service – undvika enskilda lösningar med hjälp av bättre anpassade boenden

Målgruppen som beviljas bostad med särskild service enligt LSS har förändrats över tid. Fler personer har mer komplexa behov och kräver högre grad av anpassning, bemanning och specialiserad kompetens. Detta gör att traditionella gruppbostäder inte alltid räcker till och kommunen behöver planera för mer flexibla och individanpassade lösningar. För denna grupp saknas idag tillräckliga lösningar inom kommunen.

Under 2027 kommer tre nya gruppbostäder att etableras, alla är till viss del (2 lägenheter/boende) anpassade till andra och mer omfattande behov.

Det finns potential att bygga om befintliga lokaler, till exempel tidigare förskolor, för att skapa fler centrala boenden. Dock är bygglovs- och detaljplansprocesserna utdragna. Gävle kommun skulle gynnas av en snabbare hantering av två anledningar:

1. Kvalitet och trygghet - personer med beviljad insats får sina behov tillgodosedda inom rimlig tid, verkställighet ska påbörjas inom tre månader från beviljat beslut.

2. Ekonomi – när vi inte kan verkställa inom rimlig tid rapporteras detta som ej verkställda beslut till IVO varpå kommunen riskerar vite. Om vi inte kan verkställa inom Gävle kommun så kan det innebära externa köp vilka är dyrare än boendeplatser i egenregi eller upphandlade platser hos privata utförare med verksamhet inom kommunen och kan dessutom ändå riskera vite då dessa ej ses på som verkställda då de ej befinner sig i hemkommunen.

Egenregin behöver stärka sin beredskap för att kunna ta emot personer med omfattande och komplexa stödbehov inom en rimlig tidsram. För att arbeta effektivt med detta är Välfärd Gävle är beroende av processer även utom sektorn. Avdelningschef för funktionsstöd har ett övergripande uppdrag att samordna detta

utvecklingsarbete. Arbetet syftar till att påvisa förbättrande insatser som stärker förmågan att möta målgruppens behov, samt att säkerställa att samverkan mellan berörda verksamheter och processer fungerar ändamålsenligt. Detta innefattar även att identifiera hinder, föreslå lösningar och bidra till en mer sammanhållen och proaktiv kedja från behovsidentifiering till verkställd insats.

Aktivitetskrav

Efter ett omfattande planeringsarbete så är sektorn redo att hantera reformen som nu formellt trätt i kraft, vilket innebär att det i praktiken från oktober kommer finnas krav på heltidsaktivitet för de försörjningsstödstagare som inte redan har det. Det är fortfarande svårt att bedöma exakt hur många personer som från oktober kommer kräva fler insatser, men bedömningen är att finansieringen (statsbidrag) under resterande tiden av 2026 räcker. Under hösten – framförallt från oktober – är det bättre förutsättningar att göra prognoser för 2027 och framåt, då även nya arbetssätt prövats i praktiken.

Förväntad effekt

Den samlade effekten av åtgärderna är att fler individer ska få rätt stöd med effektiva och fokuserade insatser, att en mer strategisk riktning kan tas fram för framförallt LSS-verksamheterna. Detta bedöms både förbättra kvaliteten för individen och minska kostnaderna för den nuvarande nämndens verksamheter på kort och lång sikt.

Nämndens idag största negativa avvikelse är externa köp av boendeplatser (både LSS och SoL). Innan 2027 års slut kommer det finnas 21 nya tillgängliga platser för gruppbostad, utifrån den plan som ligger, vilket motsvarar den nuvarande kön samt köpta externa platser. Dessa hemtagningar kommer innebära lägre kostnader. Minskad kö innebär större möjlighet att verkställa beslut inom skälig tid, vilket i sin tur innebär minskad risk för viten.

Magnus Höijer
Sektorchef
Välfärd Gävle